

SZILÁGY-SOMLYÓ

TÁRSADALMI HETILAP.

Megjelenik minden csütörtökön.

Előfizetési díjak:
egész évre 4 frt, félévre 2 frt; közlési jegyzőknél és tanítóknál egész évre 3 frt.
Magán hirdetések díja:
Háromszor hasábozott garmond sorért 5 kr; bélyegdíj minden beiktatásért 30 kr.
Hivatalos hirdetések díja:
Egyzseri közlésért tekintet nélkül a szöveg nagyságára, bélyegdíjjal, nyugtábóllyeggel és támlappal együtt 3 frt.
Nyitlér soronként 30 kr.
többszöri hirdetésnél kedvezmények nyujtának.

A lap szellemi részét illető levelek a szerkesztőséghez, pénz küldemények és hirdetések a kiadóhivatalhoz címezendők.

Kéziratok nem adatnak vissza.

Bérmenten len le elek csak ism. rt kéztől foga itatnak el.

Szélhámos hitelszövetkezetek.

Csak a múlt évben járta be a budapesti lapokat az a hír, hogy a felebbezési forum helybenhagyta néhány hitelszövetkezeti „direktor” vád alá helyeztetése iránt hozott törvényszéki végzést s így előreláthatólag rövid idő múlva (?) ismét egy törvényszéki drámának leszünk tanúi, melyből sok okulást fog merithetni a nagy közönség egyaránt.

Az utóbbi években gombamódra szaporodtak Budapest fővárosában a hitelszövetkezetek. Tulzás nélkül elmondhatni, hogy legnagyobb részükben paródiáját képezi annak az intézménynek, melynek nevét viselik. Csakhogy ez a paródia, a helyett, hogy derűltiségre fakasztana, ellenkezőleg még szomorú érzelmeket ébreszt abban is, a ki anyagilag nincs érdekelve a dologban. Lehetetlen a legnagyobb felháborodás nélkül szemlélni, mint profánizáltak egy intézmény, melyet kiváló szellemek az önszegélyezés és nagy célok társulás útján való végrehajtása érdekében gondoltak ki és alkottak meg. A törvény, mely a szövetkezeti ügyet rendezi, úgy látszik, tehetetlen addig, míg az ügy el nem jut a kriminálitás stádiumába. A büntető kódex lép ilyenkor a kereskedelmi törvény helyébe, de ez csak részleges elégtételt képes nyújtani, mert ha rá is sujt azokra, a kiket bűnösöknek talált, nem téríti meg azt a kárt, melyet egyesek azok tüzelmel folytán szenvedtek.

Nem tárunk új képet az olvasó elé, midőn vázoljuk azt a módszert, melylyel hitelszövetkezetünk az a része, melyről szó van, kezdi és tengeti életét. A tagok nem azért lépnek be az offle szövetkezetbe, hogy befizetéseik által oly alapot teremtsenek, melyből a hitelre szoruló tag baján segíteni lehessen. Ezek a tagok mindnyájan hitelre szorulnak és a közvetlen cél nem az, hogy egymáson segítsenek, hanem magukon. A törzsrészesre való egy befizetést elégséges alapot tartják arra, hogy a tag igénybe

vegye a szövetkezet pénzforrását, de ez mindjárt kezdettől fogva a csekély mérvű befizetések miatt nagyon szűken bugyog s így ezen az uton a forgó tőkének beszerzésére számítani alig lehet. De hát az alapítók befizetései? Ezen a téren nem kevésbé sajnos tapasztalatok állanak rendelkezésére. Az alapító urak ugyanis többnyire olyanok, a kik maguk is a hitelszövetkezettől várnak pénzt, de tudatában alapítói hivatásuknak készek saját hitelüket latba vetni, csak legyen bank, mely az ő váltójukra ad valamit. S miután ez ritkán történik, kezdődik a ma már nem szokatlan mód és akcióba lépnek a hitelközvetítők. Ezeknek az uraknak a ténykedésével lesz alkalmunk lapunk hasábjain foglalkozni. Azok, a kik az ő hangzatos hirdetéseiket olvassák, a hol mesésen olesó hitelt a legkényelmesebb és legszabadelvűbb visszafizetési módokat mellett helyeztetik kilátásba, nem is sejtik, micsoda erők állanak a közvetítők mögött. Ez utóbbiak nem egyebek, mint az illető hitelszövetkezetek ügynökei, a kik a hirdetések horgába akadt klienst átadják a hitelszövetkezetnek további elbánás végett. S a hitelszövetkezet kész is a hitelnuyjtásra, de miután csak tagoknak adhat kölcsönt, megkivánja, hogy a pénzt kereső először is törzsrészes legyen, hogy a tagok sorába lépjen s másodsor, hogy váltóját teljesen elfogadható kezesek által fedezze. A szerencsétlen észre sem veszi, hogy az utóbbi feltétel betartásával másutt is kapna pénzt, a nélkül, hogy a szövetkezetbe való belépésre magát lekösse; de mikor ezt észre vette, már késő, mert a váltó benyújtását, tehát a hitelkérést, a tagok sorába való belépésnek kell megelőznie, a tag tehát már teljesített némi befizetést s miután a váltójához fizött követelményeknek a legtöbb esetben nem tud megfelelni, az áldozat abban a helyzetben van, hogy befizetéseket tett ugyan, de kölcsönt nem kapott. Ha aztán abba hagyja az egész dolgot és veszni hagyja már befizetett pár forintját, akkor is jaj neki, mert most a

szövetkezet lép fel ellene és könyörtelenül beperli a jegyzett törzsrészesvények teljes befizetésére.

A vázolt eljárás még nem meríti ki az ily eszközökkel dolgozó hitelszövetkezetek munkaprogramját. Hosszu bünlajstromot sorolhatnánk fel, mely egyrészt bizonyítja, másrészt mennyire rövidlátó a nagy közönség. A hitelszövetkezetek azon budapesti válfaja, melyeket jellemezni kívánunk, különös előszeretettel a vidékre terjeszti ki hálóját. Mozgó ügynökei bejárják az országot s hol ne találának embert, a ki közlempénzt akar fölvenni, még pedig — olesón. Pedig a kamatláb, mely árát képezi itt a pénz használatának, magában véve is magas, de az intézet által fölszámított sok mellék kiadások, melyekről az alapszabályok hallgatnak, már az uzsora-kamat magasságát érik el. Ily módon e hitelszövetkezetek működése valóságos csapássá lesz, mely nem csak, hogy nem használ annak, a ki igénybe veszi, hanem ellenkezőleg megrontja, nem csupán őt, az egyént, de általában a hitelviszonyokat. Mert a kölcsöntkérő adós, de meg a szélhámos hitelszövetkezet váltói visszelszámítolásra nem lévén alkalmasak, a vezetők mindenféle fufanghoz kénytelenek folyamodni, hogy valami tükére tegyenek szert, melyből első sorban saját működésük díjazását fedezik. Ennyit még valahogy előteremthetnek, de az intézettel szemben fellépő hitelígyényeknek eleget tenni már nem képesek.

Ekképen az alap, melyre az üzlet támaszkodik, már kezdettől fogva meg van rendítve, a hitelkeresés és hitelnuyjtás nyilvánulásai pedig olyanok, hogy magukon hordják a szédelgés bélyegét.

Ezek az állapotok tarthatatlanok, ha csak azt nem akarjuk, hogy a hitelszövetkezetek ügye nálunk teljesen diszkreditáltassék. A kereskedelmi törvény szövetkezetekre vonatkozó részének is nem egy hiányát derítette ki a gyakorlati élet. Az egyik hiány mindenestre, hogy

TÁRCZA.

Mikor eszembe jutsz...

— Románból. —

Mikor eszembe jutsz mint egy letűnt álom,
Éjszak jégtengerét magam előtt látom;
Csillag nem ragyog már fent a szürke égen,
Még a hold is elvész a távol ködében.
Hullám hátán usznak jégből ezer hegyek,
Elfáradt kis madár repül azok felett,
Nyugat felé szállott egy kis madáresapat,
Hűtelen kis társa is azokkal haladt;
Fájdalom fogja el, busan néz utánok
S kimerülve hull el — viszik a hullámok —
Átéltve a mulat egy rövidke percben.

Egyre távolodunk mi is mind a ketten,
E porhüvely kihül, egyre hűlök, fagyok —
Mig rád örök reggel hajnalfénye ragyog!

(Eminecu.)

Szamosujvári.

Apró vonások egy nagy emberről.

— Andrassy. —

Nem kell azt mondanunk megkülömböztetésül a többi Andrassyaktól, bárminő kitűnőségei is ők a közéletnek, hogy Andrassy Gyula gróf, mert csupán e név alatt: Andrassy, őt fogja tudni az egész világ, őt, a kinek elhunytá olyan mélyen sujtotta

egész Magyarországot és a legrokonszenvesebb részvetet keltette a föld minden művelt államában. Valamint a fejedelmek nevéinél nem mondjuk a családnévet s III. Frigyesről szólván, a Hohenzollern származást külön megjelölni fölöslegesnek tartjuk, úgy azok, a kik egy nemzet életében a legkiválóbb szerepet játszották genálításuk, nagy eszük és nagy szívük erejénél fogva, lassankint elvesztik keresztnevüket családi nevük is teljességgel elég lévén arra, hogy csupán említésükkel is azonnal is felöltöjék mindaz, a mi e nevet fényessé, áldásossá, halhatatlanná tette. Petőfiről ritkán mondjuk, hogy Sándor is volt, Bismarckról csak elvétve halljuk, hogy a keresztségben Ottó nevet nyrt és ez az egyetlen szó: Andrassy, magában véve is elének tünteti mindazt a nagyot és nagyszerűt, a mit e férfiu életében alkotott vala s mindazon csodálatos és rokonszenves vonást, melyek az ő jellemét együttesen alkották.

Minden kétségen felül áll s ezért csupán megemlítem, hogy Andrassy egyike volt a legkitűnőbb szónokoknak. Lángoló tűzü esze, rendkívüli szellemessége, a tiszta józanság, melylyel első pillanatra is a dolgok veljére tudott hatni, már magukban is elégséges tulajdonságok arra, hogy szónoklatait a chablon legmagasabb mértékén felül emeljék jóval, de hosszú parlamenti gyakorlata őt tényleg a kiváló szónok minden előnyével és hatalmával fölrüházta. S Andrassy valahányszor fölszólt, hebegéssel kezdte. Ez jobban jellemzi őt egész kötetnél, mert meglátjuk benne a kiváló férfiak egyik legritkább s azért igazí, szinte megható tulajdonságát: a szerénységet. Két állam kitűnőségeinek és egész népességeinek kényeztetése, olyan elismerés, melyben sok millió főnyi tömegek vőnek részt, a világ legnagyobb szerű lángelméinek megtisztelő barátsága

nem birt egy pillanatra is felülkerékedni e férfiu szerénységén s nem tudta gögössé tenni ezt az arisztokratát, a ki mindig annak vallotta magát, de a ki tetteiben és gondolkodásában, szavaiban és érzelmeiben demokrata volt a szó legnemesebb értelmében, egyszerű munkás polgár, a ki tehetségük és munkásságuk szerint becsülte polgártársait és sem születés, sem rang, sem pártfogás nem bírhatta rá arra soha, hogy valakit többre, vagy kevesebbre becsüljön, mint a mennyire őt személyes érdemei, dolgossága és becsülete méltóvá teszik.

De a mikor tul volt a fölszólalások első pillanatnyi lázán — mert maga mondá több ízben, hogy ezt a lázt leküzdeni nem bírta soha, — akkor aztán, mint a folyónak megeresztett zsilipjét, úgy ömlött belőle a sok súlyos argumentum, ötlet, szellemesség, csillag-ragyogás. Egy-egy ilyen szavát fölkapták számtalanszor s mint megannyi igazságot, melynek becsé nem muló, adják szájról-szájra. Legutolsó külügyminiszteri beszédei egyikében is, midőn a külpolitikai helyzet felől olyan aprólékos kérdésekkel faggatták, melyek már kihatottak türelméből, olyan szava akadt, mely mint sötétséget a világra, világította meg a faggatózó elméjének borongó homályát: „Apró gyufákkal nem lehet megvilágítani egy nagy festményt.”

Hogy minő „arisztokrata” volt Andrassy, annak tanúságait adta folyton. De hogy e mellett a legliberálisabb férfiu volt, azt tudjuk valamennyien bizonyítás nélkül is. Ma, fájdalom! olyan idöket élünk, midőn a szabadelvűség divatos jelszó ugyan, sőt a politikai áramlatok leghatalmasabbjának vezéreszméje is, de a társadalomtól olyan idegen, mint valami kulturtörökvs Kimesatkában. S a ki ma valami példátlan módon kifejezést öhajtna liberálismusának, az elegendőnél is többnek tartja

nem gondoskodott kellőképp a garranciákról, melyek az üzlet szoliditását biztosítani képesek. Nem lehet megengedni, hogy a társulási eszme cégére alatt az egyéni tisztességtelen célok törvényes oltalmat nyerjenek. Az illetőn törekvéseknek mindjárt kezdetben útját kell vágni és a hitelszövetkezetek alapítójától megkivánni, hogy megfelelő erkölcsi és anyagi tőkével fogjanak a vállalkozáshoz. A felügyeletnek és ellenőrzésnek hatályosabban kell nyilvánulnia úgy a vállalat kebelében, mint a nyilvánosság előtt. E körülmények érvényesülésével párhuzamban fog haladni a tisztességtelen elemek visszavonulása a hitelszövetkezeti vállalatoktól és akkor remélhetőleg nem fognak ismétlődni azok az esetek, melyeknek, fájdalom, újabbán oly sürű egymásutánban vagyunk tanui.

Különfélék.

* **Az Emke estélye.** Március 15-én a nemzeti ünnébredés dícsónapjának évfordulóján az E. M. K. E. szilágymegyei fiókja ez idén is estélyt rendez az „Emke” javára. — A táncestély hangversenyyel és tombolával lesz összekötve. Az „Emke estélyek” évek óta a legnagyobb látogatottságnak örvendenek és az érdeklődés — dacára annak, hogy még hetek választanak el március 15-iktől — már most oly nagy, miszerint bátran jelezhetjük, hogy az idei „Emke estély” egyike lesz a legsikerültebbeknek. A hangverseny műsora rövid, de változatos, és ügyesen van összeállítva. Lukácsffy Ödön ur hagedün népdalokat játszik, ezt követi egy felolvasás, melyet Szentimrey István tanár ur tart. Józsa Anna k. a. szaval, és végül Csák Emil ur zenekísérettel mellett népdalokat énekel. A közreműködők egyen-egyen biztositékai a sikernek. A hangverseny után tombola és tánc lesz. Fiatalságunknak bizottságok miatt duzzogó Terpsichore nagyságát kibékítsék úgy — kiválóság! — kivirradtig. — Az estély meghívói úgy tudjuk e napokban fognak szétküldeni.

* **Halálozás.** Folyó hó 24-én helyezték örök nyugalomra Finger Lajos városi képviselő és derék polgárt a rom. kath. egyház szertartása szerint. A méltán kifejezett részvét annál impozánsabban nyilvánult, mert a regboldogult nejét alig pár hónapja temették s a boldogtalan fiatal pár után két kis kedves gyászoló gyermek maradt nagyanai gondokra bízva. Nyugodjék békével!

* **Kérelem városunk nemes szívi hölgyeihez!** F. évi március hó 15-én Szilágymegyei Somlyón az „Emke” javára estélyt rendezünk tombolával egybekötve. Ez uton fordulunk városunk lelkes hölgyeihez azon kérésünkkel — kegyeskedjenek — bármi csekély közimunkát e tombolának szánni, és a nyeremdíj tárgyakat lehetőleg március 14-ikéig nt. Nagy László alelnök urhoz eljuttatni. Az „Emke” gazdaságos céljainak megvalósításában Magyarországon nemes honleányai mindég előljárnak, lelke-

sedésük a férfiak munkáját könnyűvé, az áldozatot édessé teszi. Hitünk szent, bizalmunk tántoríthatlan, hogy fenkölt szellemű, nemes szívi hölgyeinek az idei március 15-iki tombolát kedvesebbnél-kedvesebb nyeremdíj tárgyakkal gazdagítani, és ezzel az „Emke” gazdaságos céljait előmozdítani kegyesek lesznek. Az „Emke” szilágymegyei fiókjának választmánya.

* **Hymen.** Özv. Elfer Istvánné szül. Fehér Mariska a f. hó 22-én eskülvőtt örökhűséget Zilahon Tóth Gyula, munkási lakos városi tisztviselőnek. Áldás frigyökre!

* **Halálozás.** Warga Endre, 1848-49-iki honvédhuszár főhadnagy, Zilah város volt polgármestere, egyházi képviselő, ref. kollegiumi inspector f. hó 20-án, életének 72-ik évében meghalt. Temetése f. hó 22-én ment végbe. Béke poraira.

* **Tolvaj** a vízben. Folyó hó 22-én éjjel Tóth Károly helybeli lakos, gyanus zörej hallott padlásán. Tolvajt sejtve, lármát ütött, mire egy sötét alak ugrott le a padlásról, mely egyenesen az utca felé rohant. Tóth utána iramodott a gyanus egyénnek, ki azonban nem sajnálva bőrét, a Kraszna hideg hullámaiba vetette magát. Tóth Károly ennek folytán a rendőrségre sietett, honnan az inspektós rendőr és két éjjeli őr ment a helyszínre, azonban a tettesek csak hűlt helyét találták. Szorgos nyomozás után azonban a Brüll-féle szeszgyár istállójában sikerült őt megtalálni, éppen midőn esontta fagyott ruháit igyekezett magáról levetni. A póru jár tolvajjelölt elfogtatván, a rendőrségre s onnan megtörtént kihallgatása után a járásbíróshoz kísértetett. Szándékát bevallotta s így tettéért büntetéssel fog sújtatni. Neve Ráda Sztéfan felső-széki lakos, ki a Brüll-féle szeszgyárban munkáskép volt alkalmazva.

* **Kérelem a szülőkhöz.** A „szilágymegyei tanítótestület” sz. somlyói járásköre a f. év január 23-án Sz. Somlyón tartott rendes köri gyűlésében t. Telegdy Márton tiszteletbeli tag ur indítványa folytán határozatilag kimondotta, miszerint a járáskör székhelyén Sz. Somlyón levő könyvtára mellett kapcsolatosan a járásköri szegény iskolás gyermekek számára, — kiknek szülői nincsenek abban a helyzetben, hogy gyermekeik részére könyvet vásároljanak, — közadakozás útján egy gyermekkönyvtárt fog szervezni. A cél szent, az eszme üdvös s méltó hogy felkaroljuk! E végből mi tisztelettel alólirottak, — mint a sz. somlyói tanítói járáskör megbízottjai — tiszteletteljes bizalommal fordulunk a mélyen tisztelt szülőkhöz s felemeljük esdő szavunkat, hogy a főnőbb vázolt gyermekkönyvtár megalapításában segítségünkre leni kegyeskedjenek. Bizonyára alig van oly család, a hol egy-két darab kiolvasott ifjúsági mű, esetleg tan- vagy képes könyv ne lenne. Csak ilyen fölsőleges művet kérünk mi! És ezt kérjük azon iskolás gyermekek nevében, a kiknek talán nincsenek szülői, vagy ha vannak is, de nyomasztó szükségben szenvednek s nem képesek gyermekeik szellemi táplálékáról gondoskodni. Maga az emberiség legnagyobb tanító mestere, az idévítő mondotta: „A ki a szegényekkel és árvákkal tesz jót, velem tesz jót!” Bármint is értékű adomány is hálás köszönettel vétetik. E célra színt adományokat Némethy Zsigmond ur, a járáskör könyvtárnoka bármikor elfogad. Midőn jelen felhívásunkat befejeznék, lehetetlen azon óhajtatunknak nem aduunk kifejezést, hogy: adjon Isten a mi járáskörünknek sok ilyen, a kicsinyek sorsa iránt érdeklődő

nemes keblű tiszteletbeli tagot, mint t. Telegdy Márton ur, a ki a járáskör könyvtárát már alakulása kezdetén számos becses művel gazdagította s a ki a jelenleg tervezett gyermekkönyvtár számára is 15—16 drb. könyvet ajánlott fel; másfelől adja Isten, hogy jelen felhívásunk ne legyen hasztalanul elhangzó: „kiáltó szó a pusztában”, hanem kellő visszhangra találván, hozzá meg a kívánt eredményt. Sz. Somlyó, 1890. február 18. Tóth János, járáskör elnök. Aszalósné Faragó Ilona, járásköri jegyző.

* **Kérelem** az 1848—49-es honvéd bajtársakhoz. Saját érdekökben felkérem a középszolnokokmegyei honvédegyelet által igazolt mindazon bajtársaimat, kik az országos segélyezést igénybe venni óhajtják, hogy igazolványaikat, életkor, lakhely foglalkozás, egészségi állapot s az anyagi helyzet kitüntetésé mellett hozzám ejsuttatni sziveskedjenek. Megjegyzem, hogy ha a segélyezést az igazolt honvédek özvegyei avagy árvái kívánják igénybe venni, az igazolvány ez esetben is feltétlenül bemutatandó s a fenti körülmények mellett az elhalálozás ideje és helye is kitüntetendő. Zilah, 1890. február 20. Szikszai Lajos, honvédegyeleti alelnök.

— Jókai Mór a „Pesti Hírlap”-ban. Nagynevű írónk, kitől a „Pesti Hírlap” február 2-iki száma „A kajmános hölgy” cím alatt közölt kitérő humorisztikus tárcát, ezentul sürűbben fogja ezt a kiválóan népszerű lapot dolgozataival fölkeresni, részint novellával, részint egyéb tárcaközleménnyel. A nagynevű új munkatárs-hoz méltán szerenészt kívánhat magának a „Pesti Hírlap” és olvasó közönsége. A lap regényesarnokában most kezdődött „Euresa adományok” cím alatt Hugh Conway angol írónak egy rendkívül érdekesítő regénye. Midőn t. olvasóink figyelmét felhívjuk ezekre, egyuttal megjegyezzük, hogy a „Pesti Hírlap” kiadó-hivatala (Budapest, Nádor-utca 7.) egy levelező lapra nyilvánítt óhajra mindenkinek szivesen küld egész bétig mutatványszámokat ingyen és bérmentve. A lap előfizetési ára különben egy hónapra 1 fnt 20 kr.

* **Egy 13—14 éves fiu**, ki a magyar írás és olvasásban teljesen jártas, nyomdánkba gyakornokul azonnal felvétetik!

* **Köszönetnyilvánítás.** Mindazoknak, kik néhai Finger Lajos temetésén megjelentek s részvétöket bármilyen módon kifejezni szivesek voltak, fogadják őszinte köszönetünk nyilváníttását. A gyászoló család nevében: Id. Nedeczky János.

Szerkesztői üzenetek.

B J—ő. Bpest. Vettük. Közönet! Sok dolgunk miatt csak később küldünk választ.

Szevér. Soha ilven boldog históriát nem olvastunk. Nyolc szereplő közül egy árkus papíron hetet a legkiszámítottabb fufüggal agyonöltni s hogy a végén a nyolcadik, ki mindezeket a borzasztóságokat elkövette, még maga is öngyilkos legyen: kissé sok a mi olvasóink idegzetének. Nem mernék őket próbára tenni! Jobb lett volna, ha ön is megfordítja a dolgot s hősét mindjárt az elején öngyilkosságra kényszeríti: így h e t lénynek hagyta volna meg az életét s megmaradt volna önnek is egy árkus papírj., no meg a — portó költségg

azt, ha toleráns. S Andrásstól, az arisztokratától hallotta még nem rég egy főúri vitakozó társaság azt a följegyzésre méltó nyilatkozatot: „Nem az a baj, hogy sok a zsidó, hanem hogy kevés”. Az excellentiás társaság majd hanyatt esett rémültében.

A bátorságnak, a férfiaságnak, az igazi hazafinak valóban példányképe volt Andrassy. Azzal, a mikor Széchényi István félig tréfás, félig korholó szavaira, hogy az akkori fiatalágban semmi merész, nagyobb-szerű képesség nincs, petyhüdtek és semmittevással töltik az időt: az épülő, és teljesen talapzatlan lánchídnak egyik, már föltett láncon keresztül mászott Pestről Budára, hogy a nézőknek jéggé fagyott ereikben a vér rémültökben: épp így bebizonyította bátorságát, mint később, a mikor a magyarnak fegyverrel kellett kiállania megtámadott jogai védelmére, minden hibozás nélkül csatlakozott Kosuthhoz, a ki az Andrassy-családnak különben is is régi barátai közé tartozott. Hazafisága mellett, annak feltüntetése céljából csak egyet kellene tenünk: elmondani életé történetét. Nincs annak egyetlen mozzanata, mely ez ellen, s nem a hazafiság mellett szólana minden szónál ékeesebben.

Természetes, hogy Andrassyhoz, a ki úgy megtudta becsülni a munkát, mert a legmunkásabb emberek közé tartozott maga is, nemcsak barátai ragaszkodtak olyan szeretettel, a melylyel kevés államférfiu dicsekedhetet, de minisztersége idején hivatalnokai is, a kikkel pedig nem ritkán bánt szigoruan, ha a teendők halmaza úgy kívánta, hogy mindenkinek képességét a legfokozottabban kelljen igénybe vennie. Andrassy, a természetesség és józanság maga, különben pedig a saját állítása szerint „arisztokrata”, mit sem nevetett ki szívesebben, mint a poszt, a pöffeszkedést, a címetek, gyakran téve a guny céltáblájául olyan eseteket is, melyeket a kor „liberális” áramlata folytán maga volt kénytelen előmozdítani, vagy éppem megteremteni.

Ösmeretes az az őszinte szeretet — írja a „Nemzet” — melylyel Andrassy mindig viseltetett Dóci Lajos iránt, a kit magával vitt külügyminiszterré lev sekor Bécsbe, s ott gyorsan előléptetett mindenféle méltóságokba és rangokba, — mert ezt a szokás úgy kívánta és Dóci megérdemelte. A mikor azonban Dóci, a szerény miniszteri titkár Andrassy előterjesztésére udvari tanácsos lett, maga

Andrassy a legkedvesebb őszinteséggel nyilatkozott annak a címnek a nagy becsességéről. A külügyminiszteri tisztviselők lakomát adtak akkor Dóci tiszteletére, s ott Dócira az első köszöntőt maga Andrassy mondta. Méltányolta az új Hofrath érdemeit s őt éltette; de szavait a következőképp fejezte be:

— De vigyázzon magára. Mert én ugyan már sokat hallottam arról, hogy a suszterinasok szellemek, de hogy a suszterlegények is szellemesek volnának, azt még nem állította senki!

A pose, vagy bármi ahoz hasonlóan gyűlölete gyakran elragadta Andrassyt, az egyszerűség és józanság emberét annyira, a mennyire talán maga sem akart menni. Tudvalevő, de most szomorú alkalmasszerűséggel bir annak a följegyzése, minő módon cseréltek helyet Sennyey Pál br. és Andrassy. Sennyey megszokott büszkeségével, monoklijának önértékes megvillantásával, lassu, kimért, de erőteljes hangon kérdé a miniszterelnökké lendő Andrassytól:

— És mondd, Gyula, tulajdonképen mi a te célad?

Andrassy egy pillanatra meghökkent a programot követelni látszó kérdéstől, de aztán mosolyogva rántott egyet a vállán és így felelt:

— Az én célad? Az én célad az, hogy te menj, s én jöjlek.

Andrassyt, a miniszterelnököt s később a külügyminisztert, mint említők, hivatalnokai imádták. Az ő munkássága ugyan szakadatlanul s meglehetősen rendszertelenül tartotta lázban a személyzetet, hivatalos órában erőn túl is, de senki elismerőbb a munkásságért, hálásabb a valódi tehetségért nem volt, mint Andrassy. A hivatalnokok ragaszkodása lassan átment a szolgálkra is, s ezek az öreg, a hosszas ott levés folytán bizonyos tevékenységi kört teremtett, tehát jelentékeny adag önértéssel bíró emberek ragaszkodása ép oly gyakran mulattatta Andrassyt, mint a minő módon megindítólag hatott rá.

Ezek között volt Laforest is, egy kicsi öreg emberke, ki magának a külügyminiszternek ajtónállója ma is. Sima, ügyes nyelvű legény az öreg, impozáns mozdulatokkal, s félműveltségének olyan nyilatkozataival, melyekkel mindenkit protegál, és a legfontosabb állású férfiakkal is bővebb társal-

gásba bocsátkozni hajlandó. Laforest bálványozta Andrassyt, a mi nem akadályozhatta abban, hogy utódait is ép oly hűséggel és pártfogó jóakarattal ne szolgálja, mint szolgálta őt. De ha találkozik az Andrassynak valamely régi emberével, ma sem mulasztja el megkérdezni: „Was macht denn mein Graf Gyula Andrassy?”

Andrassy egy reggel Bécsből Budapestre érkezett s a várbeli Stöckiben szállott meg, míg neje Katinka grófnő, ki az őszig egészen a tél derekáig Terebesen szokta tölteni, szintén az nap érkezett Budára. A grófné épen megérkezett volt, midőn a német nagykövet jelentkezett, a kinek szintén Budapestben volt találkozója Andrassyval. A nagykövet felszólította Laforestet, hogy jelentse be. Laforest erre megható komolysággal és kérelő tekintettel azt válaszolta Reuss hercegnek:

— Kegyelmes uram, megbocsásson. Ebben a pillanatban lehetetlen. Rendkívüli kegyetlenség volna. A grófné hosszas elválás óta most érkezett meg épen, — und sie liegen sich in den Armen.

Reuss hercegnek nevetve kellett távozni, — Andrassynak is, midőn a dolgot megtudta, okozott egy derült pillanatot Laforest gyöngéd ragaszkodása.

*

Andrassy szellemességéről köteteket lehetne összeírni, — s mi, a mikor egy-egy tárca szűk kezei között az elhunyt államférfiu e kiváló képességét érintjük, csupán azt akarjuk hangsúlyozni, hogy Andrassy szellemességében sohasem az ötletek olykor léha ragyogtatási vágya nyilatkozott, mint inkább mindig segédeszközül használta ezt arra, hogy valamely nehézkes, vagy épen aggodalmas helyzetben keresztül segítse. S elképzelhető, hogy azon kiváló állásokban, melyeket Andrassy betöltött, különösen mint külügyminiszter, gyakran volt ráutalva arra, hogv ezen tehetségének hasznát vegye s ő élt is vele, nem ritkán azok rovására, a kikről szó volt. Ismeretes tény, hogy a midőn a Bittó miniszter-válság kiütött s az már közel volt a megoldáshoz, a király Andrassyval együtt lejtött Budapestre. Akkor derült ki azonban, hogy e válság még egyáltalán nem dőlt el s a fölség boszankodott fölötte, hogy akkor — hát miért utaztatta őt meg Bittó.

Az első magyar tűzfecskendőgyár.

A hagyomány!

Mikor azon indokok lesznek szakavatottan mérlegelve, a melyek az ember tetteinek rugóiként működnek, a lélekbuvárok a legerősebb indokok egyikének a nemes hagyományhoz való törhetetlen ragaszkodást nevezik meg. Való, a nemes hagyomány iránt érzett hű ragaszkodás eredményezi nemcsak a véres háboruban nyilvánuló katonai erények legtöbbszörét, hanem a békés munka ólén viruló polgári erények számosai is. A katoná még oly nagy vesztélyvel is dacol, mert zászlójának hűségét esküdött: már pedig e zászló védelme hagyományként követeli derék hiveitől a „vérünket, életünket!“ A szorgalmas polgár pedig hagyományul köti gyermekei lelkére, hogy — ha atyjok mesterségét, foglalkozását üzik — a „cég“ jó hírnevére szemök fényénél is jobban vigyázzanak.

A nemes hagyomány azonban a legkiválóbb szerepet az uralkodó háznakál tölti be: mert azok tagjainál a nemes hagyomány tetteik legtöbbszörénél mint erkölcsi rugó működik közre.

Láthatjuk ezt a felejtethetlen József nádor köztiszteletnek örvendő családjánál is: mert a minő honszeretetet táplált a nemzetéhez sirig hű atya, ép oly lángoló hazaszeretetet bizonyít be minden alkalomkor fia; még pedig nem csak azért, mivel magyarnak született s magyarnak neveltetett, magyarnak érzi s vallja magát, hanem azért is, mert hagyományul örökölte dicső atyjától a honszerelmet. Ez az oka, hogy az országban igen számos derék hazafi nagy figyelemmel kíséri József királyi magyar herceg s osztrák cs. és kir. főherceg minden tettetét, a mely a közügy javára szolgál. Ezen működés egyik legfontosabb s legáldásosabb részét azon fáradhatatlan, nemes buzgalom képezi, a melyet József királyi magyar herceg a tűzoltóság megalapítása, terjesztése, javítása, népszerűsítése nagy érdekében kifejt.

Mióta az országszerte rokonszenves belügyér, Teleky Géza gróf, erélyesen látott a leghazafiasabb munkák egyikéhez: általánosítani, fejleszteni a tűzoltó-intézményt, azóta József királyi magyar herceg vonatkozott ügybuzgalma fokozott mérvben gyarapodott jelentőségében.

A kik kellő figyelemmel kísérik az uralkodóház ezen kitűnő tagjának közhasznú működését, most is nagy örömmel tapasztalták, hogy ő még a laekeni belga királyi kastély kigyuladását és porigégését is, a mely nővérenek, Henrika belga királynének, rendkívül számos műgyűjteményét is elhamvasztotta, a honi tűzoltó-egyletek okulására törekszik fordítani.

Tehát igen számos jeles honfi, élükön József királyi magyar herceggel, szóval s tettel, jó példával és biztatással buzdít nálunk a tűzoltó-intézmény általánosítására, fejlesztésére, a melynek mostanig szertföltött hátrányára szolgált hogy hiányzott oly nagyszabású, a kor kívánalmainak megfelelőleg berendezett tűzfecskendőgyár, mely az ország szükségletét, különösen minőség és megbízhatóság tekintetében, képes kielégíteni. Innét van, hogy közsegiak nagy része nemzetgazdaszatunk kiszámíthatlan

kárára, mindedig külföldről hozatta gépeit, mivel azon néhány község, a mely a hazai gyártmány iránti bizalmat, hogy inkább vásároltak külföldön drágábban, mint itthon. Ezen bizalmatlanság leküzdése fogja főfeladatát és főnehézségét képezni az új gyárnak.

Hát bizony még csak néhány évtized előtt is nálunk hiába keresett volna valaki olyan korszerű tűzfecskendőt, a melyet itthon készítettek; hanem a magyar ember kénytelen volt verejtékkel gyűjtött garasait Prágába, Bécsbe, Grácba, Brünnebe küldeni, ha szüksége volt olyan tűzfecskendőre, a mely csak némileg is megfelelt a korszerű követelményeknek. Csak szerfölött lassan rendezkedett be nálunk néhány jelentékenyebb műhely (távolról sem versenyképes gyár) a tűzfecskendő készítésre. Mikor is azon igen furcsa működést kellett látnunk, hogy például, harangöntő műhelyekben mint nagyon is alárendelt s vajmi kezdetlegesen üzött mellékfoglalkozás tengődött a tűzfecskendő-készítés. Gyártásról, mely a műhelyben történő készítés fölött vajmi számos előnnyel bír, persze, hallani sem lehetett. Nem vállalkozott arra sem töke, sem szakértő!

Ugyanis, a gyártásnak, melylyel a korszerűleg felszerelt gyárak foglalkoznak, a műhelyekben történő készítés fölött két főelőnye van: 1-ször, ily gyártmány jobb minőségű árut képvisel; 2-ször, ily gyártmány nemcsak jutányosabb, de olcsóbb is a még oly ügyesen, szorgalommal vezetett műhelyek készítményeinél. Hogy ez így áll és ennek így kell állania, az minden gondolkodó előtt világos. Napjainkban a tökepénz nagy fölényt gyakorol minden irányban; mert az mindennel hamarabb terem olcsó hitelt és szakértelmet: már pedig nemzetgazdaszatunk minden ágánál a virulás legelső kelléke az olcsó hitel és a szakértelm.

Tekintsük például a kézműiparost, a ki műhelylyel bír, és a gyárost, a ki gyár fölött rendelkezik. Az első nem bírván olyan olcsó hitellel, mint az utóbbi, kénytelen a nyers anyagot drágábban fizetni meg, mint az utóbbi; ennek azután következménye, hogy készítményét drágábban árulja, mint a gyáros gyártmányát, még pedig azért is, mert az utóbbi nemcsak olcsóbban és jobb minőségben beszerzett nyers anyagot dolgoztat föl, mint az előbbi, hanem kisebb költségen is állítja elő gyártmányát, — a tömeges munka folytán, mint a műhelylyel bíró iparos készítményét. Ámde a gyáros nemcsak jutányosabb és olcsóbb, hanem jobb ipartermeket bír a vevőknek nyújtani, semmint a műhelyben dolgozó iparos; mert a gyári munkának azon rendkívül nagy előnye is van a műhelymunka fölött, hogy a gyárban dolgozó munkás folyton ugyanazon részét állítván elő a gyártmányoknak, szerfölött nagy ügyességre tesz szert szakmája illető ágában; s így az ily tökéletes részekből összeállított gyártmány sokkal jobb, mint a műhelyek készítménye, a melynek mindenik részét azon egy munkás kénytelen készíteni, akár ügyes az illető, akár nem. Ez a munkafelosztás előnye, a mely európaszerte csodákat művel.

Az elmondottakból kitűnik, hogy minél nagyobb s minél korszerűbb berendezésű valamely gyár, annál jutányosabb és olcsóbb áruval bír a

vevőknek szolgálni, a mely áru minden körülmény között jobb minőségű és olcsóbb, mint bármelyik műhely megoly kitűnő készítménye.

A tűzoltó-intézmény gyors elterjedésének fő hátránya tehát abban rejlett, hogy nem volt az országban kellőleg fölszerelt tűzfecskendőgyár. De a mi nem volt, hála Istennek, már van.

Budapest a szó legszorosabb értelmében új nagyváros. Nincs Európában egyetlenegy más nagyváros, mely oly rendkívül gyorsan fejlődött azzá, a mi — a magyar fővároson kívül, Széchenyi István gróf látnoki szellemé Budapest gyors fejlődési irányát Újpest felé jósolta; s ez valóban bekövetkezett: az újpesti országot két oldalán több és fontosabb gyárteleppel bír a főváros, mint bárhol másutt, — gőzmalmaiktól eltekintve. Ha olyan külföldi ismerőst kalauzolok Budapesten, a ki gyáriparunk iránt érdeklődik, a gőzmalmok megmutatása után rögtön kocsizom ki vele az újpesti országon, melyre csaknem szakadatlan sorban jelentékeny gyártelepek dőlnek ki. Ezen gyártelepek között a legkiválóbbak egyike Tarnócy Gusztáv országgyűlési képviselő tűzfecskendő gyára, melyre méltán illik a derék vidéki tűzoltók jelzője: a „legelső magyar tűzfecskendőgyár“

A nagy és a kis Rákos vize között elterülő homokos terepen, közvetlenül az országot mellett, halom emelkedik a melyre pár évtized előtt hatalmas épületet emeltek: a legkiválóbb kisebb sűrűzőgyárat. Miként más iparágakban szintén tapasztaljuk, ezen sűrűzőgyár sem bírta diadalmasan leküzdeni a nála sokkal nagyobb gyárak ellene is irányult versenyét; s így beszüntette a munkát. Agyónyörű nagy épület használatlanul állott, a míg a nevezett kiváló országgyűlési képviselő azt megvásárolta és a legújabb szaktervezések vívmányainak teljes alkalmazásával tűzfecskendőgyárrá átalakíttatta. Miként más iparvállalatnál, úgy e nagy-szerű tűzfecskendőgyár korszerű berendezésénél sem sajnálta a tulajdonos még a legnagyobb pénzkiadásokat sem, ha azok azt eredményezték, hogy e kitűnően fölszerelt magyar ipartelep nemcsak Ausztria, hanem más külállamok ilyenmü gyáraival szintén diadallal versenyezhesen a legjobb tűzfecskendőgyártásnak dicsőségéért.

Az ügybuzgó gyártulajdonos ezen áldozatkészsége azután már is szép gyümölcsöket termelt: az ország minden vidékéről ép úgy, mint számos külföldi helyről a megrendelések egymást érik, a mi annál természetesebb, mert a ki a legújabb technikai vívmányok és a leghasznosabb találmányokra vett szabadalmak eredményét akarja tűzfecskendő alakjában beszerezni, annak — legyen az illető akár belföldi, akár külföldi, — napjainkban a Tarnócy Gusztáv-féle magyat tűzfecskendőgyárban kell vásárolnia.

Az ipartelep igen nagy; a felépítmények a gyármunkások a kezelő-hivatalnokok, a mintarajzoló, a felügyelők és a gyárigazgató befogadására szolgálnak. És maradt még az épületömben alkalmas helyiség: kocsiszínok, istállók, raktárak, irodák, szép magánlakás — a gyáriigazgatóé — s oly vendéglő részére, a hol a telep alkalmazottjai teljes kegyelemmel erősíthetik magokat üdvös munkájokra.

élt, ki volt?“) Még a korcsolyázást, mely pedig csakugyan népszerű sport, még azt is gyakorolta Andrassy, a míg csak egészsége engedte; annyira távol volt tőle a pose, a mikor nagy ritkán elbukott, olyan jóízűen tudott rajta nevetni, mint akár-melyik közönséges emberfia. S a nélkül, hogy ennek valami különös jelentőséget akarnánk tulajdonítani, konstatáljuk, hogy alig akadt tudtunkkal a monarchiában, de talán az egész világon diplomata, a ki a jégre ráereszkedni mert volna „nimbuszának“ elvesztése fölött való féltében.

*

S ha az államférfiai gondok nagyon kimerítették; ha a eselszövények örökös zaklatásai nagyon felboszantották; ha idegeinek tulfesztsége megkivánta a pihenést: akkor menekült családjá körébe. Ritkán akad ember, még ritkábban nagyur, legritkábban államférfi, a ki családjával annyit foglalkozott, a ki azt úgy szerette, benne annyi gyönyörűségét találta volna, mint Andrassy.

Az ég valóban nem adhatott e nagyszívű genialis embernek méltóbb jutalmat azért a sok jóért, a mit az emberekkel, hazájával tett, mint hogy boldog családi élettel áldotta meg. Nejével, gyermekeivel, s néhány év óta unokáival — a míg velük volt, mindig boldog volt; ennél többet, szebbet mondani az ő családi életéről nem lehet. Özvegye, Kendeffy Katinka grófnő ma is egyike a legbájosabb asszonyoknak, de a midőn őt az ifjú délceg Andrassy oltárhoz vezette Párisban, olyan jelenség volt, hogy még az etélékben szűk szavu Irányi Dániel is így kiáltott föl láttára: „Soha szebbet nem láttam.“ — Gyermekében gyönyörködik ma egy egész ország, s jövőjük elé bizalomteljes reménnyel néz. Az örökség, a mit elhunyt atyjuktól átvettek, majdnem olyan súlyos, mint a minő ragyogó: az ő neve. Ez a név csillogó már századok óta a magyar történelemben, de még soha olyan messzire világító sugárkoronája nem volt, mint a mióta az elhunyt viselő. Az ő fiának lenni: dicsőség, de nehéz feladat is, mert nagy, nemes kötelességek járnak vele együtt.

Adorján Sándor.

— Főlséges uram, mondá engesztelőleg Andrassy, nem olyan nagy dolog az egész: Bittó meghívott bennünket borju-kotelettére, csakhogy a borjuk még künn vannak a mezőn.

A király elnevette magát s nyugodtan várta Budán, míg a magyar parlament férfiai az alakítandó kormány iránt megállapodásra jutnak.

E helyen legyen szabad helyreigazításul egészen hiteles leírását közölni egy kis történetnek, mely elég érdekes arra, hogy az elterjedt variációkkal szemben korrektil feljegyezzessék. A forrás, a melyből meríteni szerencsém volt, adja meg az elmondandóknak föltétlen valóságát.

Külgügyminiszter korában Andrassy egyszer épp vadászatról tért haza s valami udvari estélyre kellvén mennie, épp átöltözködött, midőn bejelen tettek Buchanan lord angol nagykövet látogatását Andrassy nyugodtan átöltözködött, s csak mikor a quatre épíngles volt, jött ki a salonba türelmetlenkedő lordhoz:

— Bocsanatot kérek, sir Andreaw, de ön a királynő személyét képviseli, már pedig nem illet volna ő felségét ingujban fogadni.

A megvárakoztatott gögös britt haragja azonnal nyájas mosolygásba szelidült.

*

Andrassy józan egyszerűségére mi sem jellemzőbb, mint a következő, különben jelentéktelen eset, mely közvetlenül Voloskába elutazása előtt történt vele. Andrassy gyalog ment át a lánchídon, midőn találkozott egy íróársunkkal, a ki engedelmet kért rá, hogy vele mehessen, a mit Andrassy annyival szívesebben adott meg, minthogy ez íróársunkat már hosszú ideje barátságával tisztelte meg. A budai hídfőhöz érve, balra kanyarodtak és Andrassy egy kis utcában megállt egy szabóműhely előtt, melynek kirakatában egyszerű, de izlésesen készített csinos bekecs feküdt.

-- Nézze, szólt Andrassy, én azt tartom, hogy valaki jó államférfi, jó hadvezér, jó eszmadia csak akkor lehet, ha domináns benne a józan ész. E nélkül még cipőt sem lehet varrni. Látja, én ezen a bekecsen látom, hogy ez a szabó érti a mesterségét. Nekem szükségem van egy prémes kabátra s én itt fogom megcsináltatni.

Azzal bementek az ilyen látogatáshoz nem szokott szegény kis szabóhoz, a ki álmélkodva ráismert mindjárt s rendelt nála Andrassy egy hosszú, meleg, prémes kabátot, a mit a kis szabó hihetetlen rövid idő alatt Andrassy tökéletes megelégedésére el is készített. Ezzel a bundával utazott Andrassy Voloskába.

A mely kis intermezzo különösen azért méltó a följegyzésre, mert Andrassy, a ki pedig külső magaviseletében is egyike volt az ország, sőt a monarchia legelegánsabb gavallérainak, mindig itthon készíttette ruháit, míg a mi mágnásaink és gazdagabb polgártársaink tisztán szabókontó révén sok ezer forintot küldenek ki Bécsbe, Párisba, — és vajmi kevés van közöttük, a ki csak nyomába is léphetne annak, a mi Andrassy mint gavallér volt. Nem az öltözetek különössége, vagy, a mi legtöbbször fedi ezt a fogalmat, izléstelensége tette benne külsőleg is láthatóvá az urat: egyszerűbben és előkelőbben senki sem járt mint ő, hanem a férfiaság a komolyság, melytől távol állott a legcsekélyebb affektálás is.

*

A sportot s annak mindenféle nemét nagyon szerette. Ha nagyon elfáradt valami munkában, elment egy órára lovagolni; az őt felfrisíttette, megédzette s eszméit újabbal meg újabbal helyettesítette, mert a leggyorsabb iram közepette is akárhányszor rajta kapta magát azon, hogy a fejével ott van az államügyek körül s ismét dolgozik. Máskor kocsizott egyet s kezei, melyek olyan finom ügyességgel vezették a kormány gyeplőit, nem kevésbé voltak erősek, a midőn száguldozó lovakat kellett megfékezniök. Vadászni rendkívül szeretett s egyszer Munkácsy Mihálynak, a kivel személyesen is jó barátságban állott, egy hajtóvadászaton egész essayszerű értekezletet mondott arról, hogy a vadászati elvei minő edzőleg hatnak a szellemi munkásra. [Midőn egyszer egy főúri társaságban valaki elég szerencsétlen volt álmélkodni a fölött, hogy Andrassy „olyan“ bizalmas Munkácsival, azt kérdezte az illetőtől Andrassy: „Ugyan kérlek, ki volt Raphael korában külgügyminiszter?“ — „Honnan tudjam én azt?“ felelt ez meghökkenve. — „No lám, de azt még te is tudod, hogy Raphael, a ki szintén akkor

Erdekes a gyártelep pompás műhelyeinek és óriási raktárainak megtekintése; kíváltk ha ily alkatomkor az örömet látott érdeklődött a gyárigazgató, Detrich Gyula ur, szíves kalauzolni. Hát bizony egy két óra alig elég arra, hogy ezen mintagyár működéséről saját szemünkkel gyűjtsünk csak kisebbmértvű tapasztalatokat is; mert e szemlélni való oly rendkívül sok, miszerint annak beható méltatására nemcsak órák, hanem napok szükségesek. Amde ha Detrich Gyula igazgató szíves az örömet látot vendéget kalauzolni a műhelyek, raktárak, festőszínek, olvasztók stb. valódi utvesztőjében, akkor 1—2 órai, viszonylag rövid idő alatt is kellő betekintést nyerünk a legelső magyar tűzfecskendőgyár közhasznu működésébe; mert oly még a laikus által is megérthető szakavatottsággal fejtegeti, magyarázza meg a látottakat, mely honunkban bizony páratlanul áll S ez okból Tarnócy Gusztáv gyártulajdonosnak ezen ipartelep minden látogatója szerencsét kíván, hogy ily elsőrangú szakértőt sikerült tűzfecskendőgyára igazgatójával megnyernie. A gyár helységeinek rendkívüli szakavatottságot bizonyító beosztása szintén a gyárigazgató sikerült munkája: minden műhely ott lett föllállítva berendezve, a hol legalkalmasabb. A szinte beláthatatlan-végű kovácsműhelyek; a kétemeletnyi térforogatót nyert lakatos-műhelyek, a hol a kézimunkához a gépmunka társul oly gépek útján, melyek szinte csodák: a festők óriási színjei; a bodnárok hatalmas területen berendezett műhelyei stb. külön-külön époly érdemese a megtekintésre, mint együttesen. A rézöntő-kohók pedig sajátlagos különlegességei e gyárnak. A szinte megszámlálhatatlan raktárak között a szénraktárak époly nagyterjedelműek mint a szellős padlásokon berendezett tűzfecskendő-főlszerelvények raktárai. Ezekben sokat-érő szerelvények vannak fölhalmozva: hosszú gummicsovek; sárgarézcsapok; gépcsavarok, melyek halmokat képeznek; tömlők stb. A festőszínből kikerült, teljesen kész tűzfecskendők hosszú sorba állítva lesik az időt, mikor a váci-köruton fekvő raktárba vitetnek és onnét szétküldetnek.

Amde a legelső magyar tűzfecskendő-gyárnak nemcsak érdemei vannak: a legjobb tűzfecskendőt gyártván, hanem abban is páratlanul áll korunkban ezen iparág terén, hogy ügykezelése — magyar! Magyar szó hallatszik a műhelyben; magyar könyvitel áll fönn irodáiban; magyar szellem lengi át működését. Sajnos! ezt bizony nem tapasztaljuk azon tűzfecskendő-műhelyekben (egyikök-másikök „gyár“-nak képzeli és kereszteli magát!) melyek harangöntés, vagy egyébbb főfoglalkozás mellett ugy mellékesen tűzfecskendők készítését is üzik — honunkban, dédelgetői levén a német munkavezetésnek, a német könyvitelnek, a német szónak és a germán szellemnek.

Ezen gyártelep majdnem a végtelenig fejleszhető, a mennyiben a föléptítmény alatt gyönyörű helyiségek nyulnak el, a melyek ezelőtt mesterséges pincéknek használtattak, ugyanis oldalt homokkal töltettek föl. Ha most ezen mesterséges homokbucák eltávolíttatnak, a falak kisszabadulnak, s mint-hogy azok nemcsak a Duna szempontja, de néhány lábbal az országot színvonala fölött is épültek, kitűnő, száraz, világos műhelyekül használhatók, ha a gyár üzeme ennyira fokozódnék, hogy a mostani helyiségek nem volnának elegendők. Hogy az olvasó magának fogalmat képezhesen ezen ritkánagyságu helyiségek terjedelmé felől, felemlitem, hogy ezen 14 eddig igénybe nem vett helyiségek kerülete 500 lépésnél, azaz félmérföldnél hosszabb, vagyis szakszerű kiszámítása szerint 1000 gyárimunkás számára eléggé terjedelmes.

Napról-napra élénkül az üdvös mozgalom a honi ipar érdekében. Bizonyos, a legjobbat kívánjuk ezen üdvös mozgalomnak; de azért a tűzfecskendő-gyártás terén már is azt merjük hangoztatni: „Egyedül akkor pártoljuk a honi ipart, ha az jutányosabb és olcsóbb tartósabb és jobb tűzfecskendőket nyújt nektek, mint a külföldi gyártmányok, vagy pedig azon műhelyek tákolmányai, melyek ama műhelyek már elavult berendezései folytán szóba sem jöhetnek.“ Nincs okunk attól félni, hogy ily merész kihívás legkisebb kárt is okozna a legelső magyar tűzfecskendőgyárnak; mert annak kitűnő gyártmányai jelenleg mind a bel-, mind a külföldön: a legjutányosabbak, legolcsóbbak, legtartósabbak s legjobbak. Egyébiránt erről már mindenütt meggyőződtek, a hová Tarnócy Gusztáv tűzfecskendő-gyárából szerezték be azon gépet, a mely a leghasznosabbak egyike a 19-ik évszázad polgáriásodott emberére nézve.

* * *

Az országban jelenleg működő nagyobb műhelyek s gyárak, melyek tüztöltőszerek készítésével illetőleg gyártásával foglalkoznak, legutóbbi árjegyzékeik szerint, árai következők:

Tüztöltő sisak: Walscr 5 frt, Geitner 3 frt 95 kr, Seltenhofer 4 frt 50 kr, Tarnócy 3 frt 90 kr.
Bőrsapka: W. 1 frt, G. 1 frt 10 kr, S. 1 frt 20 kr, Tarnócy 1 frt.
Másozöv: W. 7 frt, G. 7 frt, S. 6 frt, Tarnócy 5 frt 90 kr.
Szivattyus-öv: W. 1 frt 50 kr, G. 1 frt 45 kr, S. 1 frt 50 kr, Tarnócy 1 frt 35 kr.
Másozó balta-táskával: W. 4 frt 25 kr, G. 4 frt 20 kr, S. 4 frt 40 kr, Tarnócy 3 frt.
Szivattyus balta-táskával: W. 3 frt, G. 3 frt 50 kr, S. 4 frt, Tarnócy 3 frt.
Másozókéti: W. 3 frt 50 kr, G. 3 frt 25 kr, S. 3 frt 60 kr, Tarnócy 3 frt 10 kr.
Kéthangu jelző: W. 3 frt 50 kr, G. 2 frt 50 kr, S. 3 frt 50 kr, Tarnócy 2 frt.
Kender-tömlő: W. 1 frt 10 kr, G. 1 frt 20 kr, S. 1 frt 10 kr, Tarnócy 85 kr.
Tömlőcsavarok: W. 5 frt 50 kr, G. 6 frt 50 kr, S. 6 frt, Tarnócy 5 frt 50 kr.

Dugó-létrák: W. 24 frt, G. 14 frt, S. 30 frt, Tarnócy 12 frt.

Locomobil fecskendő: W. 70 frt, G. 70 frt, S. 90 frt, Tarnócy 60 frt.

Kétkerekű targonca-fecskendő (szívómű nélkül): W. 340 frt, (csak 92 mm. s így nem szabad községnek vásárolnia), G. 300 frt, (csak 80 mm. s így nem szabad községnek vásárolnia), S. 500 frt, (100 mm.), Tarnócy (100 mm.) 300 frt (szívóművel).

Kétkerekű mozdony-fecskendő: W. 580 frt, G. 650 frt, S. 525 frt, Tarnócy 400 frt.

Négykerekű falusi fecskendő: W. 600 frt, G. 675 frt, S. 600 frt, Tarnócy 500 frt.

Négykerekű nagy falusi fecskendő [2 üléssel: W. 720 frt, G. 800 frt, S. 675 frt, Tarnócy (négy üléssel) 600 frt.

Négykerekű „városi“ fecskendő: W. 800 frt, G. 800 frt, S. 725 frt, Tarnócy 700 frt.

Vízfordó kocsi: W. 280 frt, G. 250 frt, S. 250 frt, Tarnócy 220 frt.

Ezen összehasonlító táblázat kézzelfoghatólag bizonyítja, hogy a mindenütt legjobbaknak bizonyult Tarnócy-féle gyártmányok egyuttal a legolcsóbbak. Persze, az szintén kitűnik ezen összehasonlító táblázatból, hogy a míg a Tarnócy-féle gyár nem létezett, ilyennemű bevásárlásoknál a vevőket ugyancsak kegyetlenül sarcolták meg.

Nyáry Elemer gróf.

Felelős szerkesztő és kiadó-tulajdonos:

Nagy László.

Társ-szerkesztők:

Csák Alajos és Hulimka Sándor.

Hirdetések.

117—1890. telekkvi sz.

Árverési hirdetmény.

Oláh György ippí lakos végrehajtónak Szkurt Anna férj. Cára Nuccé ottani lakos elleni végrehajtási ügyében a bírói újabbí árveres 137 frt tőke, ennek

1885. évi szeptember hó 2-tól járó 6% kamatai 3 frt 40 kr, perbeli, 7 frt 89 kr, végrehajtási 8 frt árvereskérei és a további költségek erejéig ezennel elrendeltetvén, határidejéül **1890. évi ápril hó 28-án** délelőtt 9 órai megkezdéssel a zilahi kir. tör.ényszék területén fekvő Márkaszek községi házához kitézetik; az árverési feltételek pedig a következőkben állapítottak meg:

I. Elárvereltetik szükség esetére a kikáltási áron alól is végrehajtást szenvedő márkaszeki 152 sz. tjkben A. I. 1—7 rend. 231, 604, 738, 933, 1051, 1449 s ide egy negyed részben tartozó 294 hrszám alatt felvett ingatlanok 315 frt kikáltási ár mellett.

II. Árverelni szándékozók (kivétel nélkül) tartoznak a kikáltási ár tizszázötödét készpénzben vagy óvadékképes értékpapirban a bírósági kiküldött kezéhez bántatpénzül előre letenni; avagy az annak előzeres letétbe helyezéséről nyert elismervényt átadni.

III. A vételár a legtöbbet ígérő által a leütéstől egy, hónap alatt, fele részben, másik fele részben pedig újabbí egy hónap alatt mindenkor 6% kamattal, a sz.-somlyói kir. adó mint letétvitalnál befizetendő a letétkezelési szabályok szerint.

A többi árverési feltételek ezen bíróság telekhitatalában és a márkaszeki községi előjáráságnál a hivatalos órák alatt megtekinthetők.

Kir. járásbíró, mint tkvi hatóság. Sz.-Somlyón, 1890. február 5-én

MILE MIHÁLY,
kir. járásbíró.

1—1

VÉTEL.

Megvételre tudakolok különböző terjedelmű és áru eladó birtokokat, erdőket földestől, erdőket föld nélkül, dongának, slippernek és esernőjnek alkalmas tölgyfákat; ugyszinté bérbe adó birtokokat, mindezekről körülményes tudósítást elvárja **Pál János** földbirtokos Szatmár, Petőfy-utca 17. saját ház. 2—3

Van szerencsém tisztelettel tudatni, hogy már 10 év óta fennálló üzletemhez a neutitseni, weiskircheni, bécsi és honi kész

fa- és vasbutor raktárt rendeztem be,

illetve erre belföldi és külföldi elsőrendű butorgyárosoktól képviselőseget Szilágy megye és vidékére vettem át, midőn erről van szerencsám tudatni, szívesen meghívom a T. vevő közönséget, szükség esetén rendelményeit nálam megtenni. Butorszővetek garniturokhoz legnagyobb választéku minta colectióim vannak rendelkezésre; elvállalok szilárd munkával ellátott butorokra berendezéseket, háló, ebédlő és szalon szobákhoz, kávéházak, nyaralók, fürdők, stbre.

Az árakat direkt első forrásból, a gyárból küldetem meg kívánság szerint, vagy helybeli raktáramból vehetők át; a fizetések meg egyezések mellett hitelidőre, vagy részlet lefizetés mellett is történhetnek. Készpénzfizetésnél pénztári engedményt nyujtok, mely vétel összegétől függ: vidéki vagy távolabbi városokra a minta colectióit szívesen beküldöm, valamint költségkiszámítással is szolgálok; kívánság esetén megbízottamat a minta colectió bemutatása végett s költségkiszámítás megtételére szívesen küldöm; megjegyzem, hogy butor behúzó kelméket legdivatosabb Jute, rips, gobelin, selyem, arany szövés, bársony, plüsch és zsenillenbe méter számra is szolgálok és ebből egy nagy minta colectióval rendelkezem.

A butorok kiállítása egy minőségben, mint művészi kivitelben kifogástalan s azok jószágáért a gyárosaim régi jó hírneve, nagy kiviteli képessége garantíroz s nemcsak versenyképes olcsóbb árak, mint sok nagyvárosi, de a munka művészi kiállítása és tartósága felülmulja ezeket. Megjegyzem továbbá, hogy ugy olcsóság tekintetében, mint művészi és massiy kiállításra nézve felülmul sok nagyvárosi butorgyárosok készítményeit, és azon nagy előnye van a tisztelt megrendelőnek, hogy minden egyes darab butorokról személyes meggyőződést szerezhet anélkül, hogy erre előleget is adna. Gyárosaim nem hirdetik magukat, de szükségök sines reá, mert gyárosaim csakis kereskedők által képviseltetik magukat. — Nádbutorokról és székekről, valamint zongora, cimbalom, vas pénzszekevények és varrógépekről külön gyári árak.

Vaspénztárak 50 frttól feljebb, varrógépek 24 frttól feljebb, zongorák 280 frttól feljebb, — nádszékek 2—10 frtig, — garnitúrák 60—700 frtig, — pulitíros siffon darabja 20—150 frtig, — pulitíros ágyak darabja 10—75 frtig, — pulitíros kredenc darabja 20—175 frtig, — pulitíros mosdó asztal darabja 15—75 frtig, — consol tükör márvánnyal, darabja 20—240 frtig, — író asztal darabja 10—120 frtig és még magasabb árak mellett is, ében fából, gyöngyház, elefántesont vagy más értékesebb berakásokkal és művészi faragványokkal.

Szíves megrendelésüket kérve, — ajánlom magamat, tisztelettel:

FÁBRY JÓZSEF,

városház- és színházzal szemben Szilágy-Somlyón.

Egy félszázad óta hírneves és elismert teljesen ártalmatlan szépítő gyógyszer, mely fiatal, üde színt kölcsönöz, az arcból minden kiütésektől óvja.

Egyedül valódi dr. Schihuvsky-féle **arckenőcs, mosdóviz, szappan**, gyors és kitűnő hatásnak bizonyult be sepleh, májfolt és minden bőrküüések ellen.

Postai szétküldés naponta az ország minden részébe szállítatik. — Egy nagy tegely valódi 75 kr, egy kis tegely 40 kr, egy darab szappan 60 kr. — Raktár FÁBRY JÓZSEF dívat áru és illatszerek üzletében Szilágy-Somlyón, városház és színházzal szemben. 1—12